

Az Arany család tárgyai

Török Zsuzsa - Zeke Zsuzsanna

Az Arany család tárgyai

Tárgykatalógus

Összeállította

Török Zsuzsa – Zeke Zsuzsanna

Az Arany család tárgyai – Tárgykatalógus

Összeállította: Török Zsuzsa, Zeke Zsuzsanna

A tanulmányokat írták: Fónagy Zoltán, Török Zsuzsa, Zeke Zsuzsanna

Szakmai lektor, szöveggondozás: Vaderna Gábor

Olvasószerkesztő: Török Dalma

Fotók: Belicza László, Gál Csaba

A tárgyleírásokat készítették: Balla Gabriella, Gerelyes Ibolya,

Lovay Zsuzsanna, Ormos István, Prím József, Rákossy Anna, Tompos Lilla

Társintézmények:

Arany János Általános Iskola és Könyvtár, Geszt

Arany János Emlékmúzeum, Nagyszalonta (Salonta, Románia)

Arany János Közérdekű Muzeális Gyűjtemény, Nagykőrös

Arany János Református Gimnázium, Szakgimnázium és Kollégium, Nagykőrös

Debreceni Református Kollégium Múzeuma, Debrecen

Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, Kézirattár

és Régi Könyvek Gyűjteménye, Budapest

Magyar Tudományos Akadémia, Művészeti Gyűjtemény, Budapest

ISBN 978-615-5517-37-2

© Petőfi Irodalmi Múzeum és a szerzők.

Felelős kiadó: Pröhle Gergely főigazgató

A katalógust tervezte: Graphasel Design Studio

Betűtípus: Basis Grotesque Pro

Nyomdai munkák: Keskeny és Társai 2001 Kft.

Tartalom

6	Előszó Török Zsuzsa – Zeke Zsuzsanna
9	Biografikus tárgyak Török Zsuzsa
13	Az Arany család tárgyai társadalomtörténeti nézőpontokból Fónagy Zoltán
25	Arany-tárgyak közgyűjteményekben Zeke Zsuzsanna
	Tárgykatalógus
44	Író, költő, hivatalnok
52	<i>Tárgyak</i>
72	Forradalom és nemzeti szimbólumok
78	<i>Tárgyak</i>
86	Nők a családban
94	<i>Tárgyak</i>
108	Családi és szociális kapcsolatok
114	<i>Tárgyak</i>
132	Férfiak egymás között
140	<i>Tárgyak</i>
160	Hétköznapi Aranyéknál
168	<i>Tárgyak</i>
202	Az Arany család tárgyaitak adományozásával kapcsolatos levelek
212	A közölt levelek lelőhelye és leltári száma
214	Az Arany család családfája
218	Rövidítésjegyzék
220	Az Arany család tárgyaitak lelőhelye közgyűjteményekben

Előszó

Kiadványunk Arany János és családja közgyűjteményekben található tárgyi hagyatékának tételes feldolgozását tartalmazza. Arany tárgyainak legjelentősebb részét a nagyszalontai Arany János Emlékmúzeumban őrzik. A tárgyak kisebb hányada különböző más közgyűjteményekben szóródott szét: Budapesten a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára és Művészeti Gyűjteménye, a Petőfi Irodalmi Múzeum Művészeti, Relikvia- és Fotótára, a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Tára, Nagykőrösön az Arany János Közérdekű Muzeális Gyűjtemény és az Arany János Református Gimnázium, Szakgimnázium és Kollégium, a Debreceni Református Kollégium Múzeuma, illetve a geszti Arany János Általános Iskola és Könyvtár egyaránt őriz Aranytól és az Arany családtól fennmaradt tárgyakat. A katalógusban a tárgyak szigorúbb elkülönítését alkalmaztuk: felvettük Arany és az Arany család bútorait, kerámia- és üvegtárgyait, textiltárgyait, ötvöstárgyait, a dohányzáshoz, pipázáshoz tartozó kellékeket és egyéb apró használati tárgyakat. Nem közöljük viszont az Arany életében készült ábrázolásokat és a papíralapú tárgyakat: könyveket, kéziratokat és egyéb írásos dokumentumokat. Nem vettük fel a katalógusba továbbá az Arany-kultusz részét képező tárgyakat, a részvétlíviratokat, koszorúkat stb. Végül, nem közöljük az elveszett, eltűnt tárgyakat sem, de mind az Arany-tárgyak közgyűjteménybe kerülésének történetéről szóló fejezetben, mind pedig a tárgytörténeteknél esetenként megemlítjük őket.

A kiadvány szerkezeti felépítése a következő: rövid módszertani bevezető után, mely a tárgyakhoz való közelítésünk fő téziseit foglalja össze, Fónagy Zoltán társadalomtörténeti áttekintése következik, majd a tárgyak közgyűjteményekben kerülésének történetét mutatjuk be. Ezt követi maga a tárgykatalógus, melyet hat tematikus csomópont köré építettünk fel. A katalógusrészt minden témacsoport esetében magyarázó fejezetek vezetnek be. A bevezetőben az adott témakör alá tartozó tárgyakat az Arany család tagjainak életpályáján és a 19. század társadalmi-kulturális környezetében helyeztük el. A tárgykatalógust követően közlünk néhány, az Arany-tárgyak adományozásával kapcsolatos, mindeddig nagyrészt kiadatlan levelet, illetve az Arany család családfáját. A kiadványt rövidítésjegyzék és az Arany család tárgyainak közgyűjtemények szerinti listája zárja.

Katalógusunk nem előzmények nélkül jött létre. Bár a Petőfi Irodalmi Múzeum viszonylag kevés relikviával rendelkezik az Arany család hagyatékából, az elmúlt évtizedekben komoly kutatások folytak a teljes tárgyi hagyaték rendszerezése érdekében. Így a kötetben található tárgyak jegyzékéhez az Arany János és családja relikviáiról 2009-ben készült, Ratzky Rita és Thuróczy Gergely által összeállított kiadványból (RATZKY–THURÓCZY 2009) indultunk ki. A 2017-es Arany János-émlékév során a nagyszalontai Arany János Emlékmúzeumban zajló felújítási munkálatok során több olyan tárgy is előkerült, amely nem szerepel e korábbi katalógusban, ezenfelül a hagyaték bizonyos részét az elmúlt évben sikerült restauráltatni. Mindemellett az Arany-émlékévhez kapcsolódó alapkutatások és az új kiállítások rendezése során számos új adat, információ került elő. Ezért szükségessé vált egy új, teljesebb koncepció mentén összeállított tárgykatalógus kiadása.

Kiadványunkba az egyes tárgyak leírásait a kötet összeállítói készítették. A jellemzések során a következő adatokat tüntettük fel: lelőhely, leltári szám, anyag, méret, állapot, leírás, a gyűjteménybe kerülés adatai, a tárgy története és a tárgyra vonatkozó szakirodalom. Amely tárgynál valamelyik adat hiányzik, azzal kapcsolatosan nem rendelkezünk a vonatkozó információval. A tárgyak elnevezésénél csak más családtagok tárgyai esetében tüntettük fel a birtokost; ahol nincs birtokos a tárgy mellett, ott egyértelműen Arany János tárgyról van szó. A tárgyak pontos leírásához az adott szakterület specialistáit kértük fel (nevüket zárójelben mindig feltüntettük). Nem datáltuk a tárgyakat, hiszen elkészültük időpontjáról egyértelmű információk nem állnak rendelkezésre. Amennyiben azonban az adott szakterület specialistája a tárgy készültének időpontját is beazonosította, azt a leírásnál tüntettük fel. A tárgyra vonatkozó szakirodalomban a tárgy korábbi katalógusokban elfoglalt helyét adtuk meg; a leltárleírásokat itt nem tüntettük fel ismételtelen. A közölt leveleket korabeli helyesírással adjuk közre; Arany János levelezésének kritikai kiadása nyomán a korabeli helyesírást tartottuk meg a bevezető fejezetekben és a tárgytörténetnél idézett levelek esetében is. Mivel a Szél/Szell család nevének írásmódja váltakozó, az ingadozást megtartottuk, ugyanis a különféle forrásokban is váltakozva fordul elő.

A kísérőtanulmányok jegyzetei szövegvégiek, míg a tárgyak leírása során hivatkozott szakirodalom a szövegbe ékelve olvasható. A fontosabb kiadásokat, leltárokat és múzeumi adattárakat rövidítettük, a rövidítések feloldását a kötet végére illesztettük. Arany szépirodalmi műveit az Arany János kritikai kiadás alapján (AJÖM I; III; VI) idézzük.

A kötet létrehozásában nyújtott segítségéért a Petőfi Irodalmi Múzeum részéről E. Csorba Csillának, Kalla Zsuzsának, Kaszap-Asztalos Emesének, Kovács Idának, Mészáros Zsoltnak, Sidó Annának és Szilágyi Juditnak tartozunk köszönettel. A nagyszalontai Arany János Emlékmúzeum részéről Darvasi Zoltán múzeumigazgató, a nagyszalontai Arany János Emlékegyesület részéről Patócs Júlia segítségét köszönjük. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ Kézirattárának munkatársai közül Babus Antal osztályvezető, valamint Horányi Károly, Mázi Béla és Tóth Gábor segítőkészségéért vagyunk hálásak. A Magyar Nemzeti Múzeum részéről Ridovics Anna, a nagykőrösi Arany János Közérdekű Muzeális Gyűjtemény részéről Oláh Róbert, a Debreceni Református Kollégium Múzeuma részéről Kecán Mariann, a geszti Arany János Iskola részéről Brandtné Czirják Éva segítette munkánkat. A tárgytörténetek megírásához szükséges anyaggyűjtésben Batori Anna közreműködése volt nagy segítségünkre. Külön köszönjük a Petőfi Irodalmi Múzeum részéről Czifra Mariann, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, illetve a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézete részéről Vaderna Gábor kitartó támogatását és bizalmát.

Török Zsuzsa – Zeke Zsuzsanna